

2022./2023. mācību gada 9. klases eksāmena 2. un 3. daļas vērtētāja darba lapa 2. daļa

Uzdevuma formulējums:

Eksāmena 2. daļā ir iespēja apliecināt prasmi veidot žanram piemērotu, loģiski strukturētu, pilnvērtīgi sasaistītu tekstu, kas atbilst izvēlētajam tematam un ietver skolēna patstāvīgus spriedumus un vērtējumu. Argumentēšanā tiek vērtēta argumentu skaidrība un precizitāte, to saistība ar tekstā izklāstītā jautājuma saturu, kā arī pierādījumu pamatojums, izmantojot precīzus faktus un personisko pieredzi. Nozīmīgs vērtēšanas kritērijs ir valodas kvalitāte, ar to pārbaudot skolēna prasmi veidot leksiski un gramatiski pilnvērtīgu tekstu, kas atbilst noteiktām valodas normām. (*Latviešu valoda 9.klasei. Centralizētā eksāmena programma. VISC, 2023*)

Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti pārspriedumu! Darba apjoms – 250–300 vārdu.
Argumentācijai izmanto vismaz 2-3 kultūras/literatūras faktus un personisko pieredzi!
Maksimālais punktu skaits – 30 punkti.

Temati:

1. Mani nākotnes nodomi.
2. Darbs – panākumu atslēga.
3. „Nevis šaubīties un vilcināties, bet rīkoties un uzdrīkstēties.” (Z. Mauriņa)

Atslēgvārdi:

1. temats: nākotne, nodomi
nākotne

1. Laiks, laikposms, kas seko tagadējam laikam, laikposmam; šāda laika, laikposma apstākļu kopums.
2. Turpmākā (kā) attīstība; turpmākās (kā) izmantošanas iespējas.
3. Turpmākā dzīve, arī turpmākais liktenis; turpmākā darbības sfēra.
4. Gramatiskais laiks, kas izsaka darbības vai stāvokļa sākšanos, pastāvēšanu pēc runas momenta.

nodoms

Domās apsvērts lēmums, apņemšanās (parasti ko darīt, veikt); arī iecere.

2. temats: darbs, panākums

darbs

1. Fiziska vai intelektuāla darbība kāda noteikta mērķa sasniegšanai vai rezultāta radīšanai.
2. Fiziska vai intelektuāla darbība (parasti uzņēmumā vai iestādē noteiktā amatā), par kuru cilvēks saņem samaksu.
3. Cilvēka lietderīgās darbības rezultāts; veikums, paveiktais.
4. Pienākums, uzdevums; tas, kas jāpadara.
5. Noteiktu, raksturīgu darbību kopums (piemēram, kādā gadalaikā, kādā nozarē); nepieciešamo iemaņu, paņēmienu kopums kādas darbības veikšanai.
6. Pasākumu, darbību kopums, kas veicams ilgākā laika posmā, darbojoties kādā (parasti ar sabiedrisko, kultūras dzīvi saistītā) nozarē; darbība.
7. Apzināta darbība vai darbību kopums; rīcība.

panākums

Pozitīvs (kādas darbības, rīcības) rezultāts; sekmes, sasniegums; atzinība, piekrišana, ko iegūst kādas darbības veicējs.

3.temats: šaubīties, vilcināties, rīkoties, uzdrīkstēties

Šaubīties

Būt tādām, kam ir izraisījušās šaubas (par ko).

šaubas

Psihisks (emocionāls) stāvoklis, ko izraisa pārliecības, ticības trūkums par (kā) patiesumu, pareizību, iespējamību.

vilcināties

1. Nesākt, arī nesteigties (parasti ko darīt); vilcināt kā (parasti kādas darbības) iesākšanu.

2. Ļaut (piem., darbiem) ieilgt; paveikt (piem., darbus) vēlāk par paredzēto laiku.

rīkoties

1. Veikt mērķtiecīgu darbību kopumu.

2. Veikt kādu darbību, kādas darbības (ar ierīcēm, materiāliem u. tml.), parasti mērķtiecīgi, pārdomāti.

3. Gatavoties (kam), iecerēt, paredzēt (ko darīt).

uzdrīkstēties

Radīt sevī, parasti pēkšņi, drosmi (ko darīt); izturēties (kādā veidā); uzdrošināties.

<https://tezaurs.lv>**Kritēriju izpratne vērtēšanā:**1. Temata **atklāsme**4 punkti, ja saturs pilnībā atbilst tematam, autora patstāvīgie spriedumi un secinājumi pilnībā atklāj problēmas/ jautājuma būtību; jautājumi aplūkoti plaši.2. Teksta **struktūra**

- Ja nav virsraksta vai virsraksts uzrakstīts kļūdaini/nepilnīgi, tad ne vairāk kā 3 punkti, jo teksts nav strukturāli vienots.
- Ja tekstā ir dalījums rindkopās, bet nav dažu atkāpju - 3 punkti, nav nevienas atkāpes - 2 punkti.

3. Teksta **apjoms**

- Virsraksts netiek skaitīts pie kopējā vārdu skaita.
- Vārdu skaitā jāiekļauj visi palīgvārdi. Kā atsevišķu vārdu neskaita iniciāli pirms uzvārda. Abreviatūra uztverama kā viens vārds.
- Ja teksta apjoms 121-150 vārdu, tad 1 punkts. Jāpievērš uzmanība, kā apjoms korelē ar temata atklāsmi (vai temats tiek atklāts pilnībā, pietiekami plaši).

4. Argumentēšana

- 4 punkti, ja apgalvojumi ir formulēti skaidri un precīzi, pierādījumi* ir izvērsti un skaidroti, izmantotie 2-3 fakti ir skaidri un precīzi formulēti.
- Ja pareizrakstības kļūda (-as) nemaina fakta būtību, tad tas neietekmē argumentācijas vērtējumu, bet ietekmē ortogrāfijas kļūdu skaitu.
- Ja pieļauta fakta kļūda/ fakts nav precīzi formulēts, bet pēc satura nojaušams, ka autors orientējas minētajā faktā - 3 punkti.
- Argumentācijā izmantojamās faktu grupas:
  - kultūras/ literatūras fakti;
  - personiskā pieredze;
  - precīzi formulēti fakti par Latvijai nozīmīgām sabiedriskajām norisēm (2023. gada Pasaules čempionāts hokejā);
  - Latvijā/ pasaulē ievērojamu personību biogrāfiskie fakti (Emīlija un Antons Benjamiņi).

*pierādīt

Pamatot (kā) patiesumu, pareizumu, izmantojot faktus, argumentus, spriedumus u.tml. <https://tezaurs.lv>

5. Vārdu krājums

6. Gramatikas normas

7. Ortogrāfijas normas

8. Interpunkcijas normas

Par 5.-7. kritēriju skatīt materiālā "Kļūdu tipu raksturojums"

2. daļu nevērtē, ja:

- uzdevums nav izpildīts;
- darbs neatbilst kādam no piedāvātajiem tematiem;
- darbs neatbilst apjomam (mazāk par 120 vārdiem);
- darbs nav salasāms vai teksts atrodas ārpus laukuma;
- darbā ir vērojamas plaģiāta pazīmes;
- darbā ir ietverta informācija, kas ir pretrunā ar ētikas normām.

3. daļa**Uzdevuma formulējums:**

Eksāmena mutvārdu daļā skolēns uzstājas (3–5 minūtes) ar iepriekš sagatavotu tekstu un izvērsti atbild uz diviem jautājumiem, kurus uzdod mutvārdu daļas intervētājs pēc skolēna runas beigām. Atbilžu ilgums apmēram 2 minūtes. Maksimālais punktu skaits - 20

1. Runas ievadā skolēns nosauc tematu, pamato tā izvēli, temata personisko nozīmīgumu un aktualitāti.

2. Runas galvenajā daļā skolēns argumentācijai izmanto: informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu; faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē; savu pieredzi.

3. Runas nobeigumā skolēns formulē vienu vai vairākas atziņas/secinājumus par izvēlēto tematu.

*Runas laikā skolēns drīkst izmantot iepriekš pierakstītu plānu un/vai runas saturam atbilstošus atslēgvārdus.

*Jāievēro runas ilgums (3-5 minūtes).

4. Pēc runas skolēns sniedz izvērstas un pamatotas atbildes uz 2 intervētāja jautājumiem. Savu tematu skolēns patstāvīgi sagatavo pirms pārbaudījuma, ietverot tajā pētījuma elementus.

Vērtēšana:**1. Temata atklāsme**

Pamatojums/aktualitāte

Ja runātājā attieksme atkāta daļēji - runa frāžaina -bezipersoniska - 1 punkts

2. Runas uzbūve

Ja runa arī pārsniedz paredzēto laiku (intervētājs nav runātājam aizrādījis), tad nav maksimālais punktu skaits.

Ja skolēns runā ļoti ātri - tad jāpievērš uzmanība runas ilgumam, tāpat arī, ja it kā ievērots laiks, bet ir nepamatotas pauzes un runas temps ir ļoti lēns.

3. Argumentēšana

Netiek ņemts vērā vispārīgs fakts, ja netiek nosaukts informācijas avots vai tiek minēts tikai vispārīgi, piem., internets.

4. Vārdu krājums, gramatika

Skolēns iemācījies visu runu no galvas - var izklausīties, ka runa tiek lasīta.

5. Saziņa

Kļūdu tipu raksturojums

Kritērijs – vārdu krājums

4 punkti	Kļūdas veids (kļūdu skaits ietekmē iegūto punktu skaitu) 3-2-1-0 punktu	Piemēri
Tekstā ir tematam un satura atklāsmei atbilstošs, bagātīgs un precīzs vārdu krājums. Nav kļūdu.	Vārda nozīmes neizpratne/ neatbilstošas nozīmes vārds.	lesim redzēt izrādi. Es mīlu lasīt. Es personīgi . Mīlestība ir stiprs vārds. Paliek mierīgāks prāts. Lugā "Sekss, roks un PSRS" ir parādīts [..] L.Kota gleznoja A.Eglīša dzīves gājumu Kaut gan otrais teksts apraksta pirmo [..] Skatoties uz pirmo tekstu, var secināt [..] Izklausās , ka rakstnieks ir noslēpumains.
	Neatbilstošs tās pašas vārdšķiras vārds.	Nobraukšu pie tevis. Viņš ir mans nedraugs . Intervijas gaita parāda viņas pārliecinātību par to [..]
	Kalkēts vārds.	Es varu grāmatu atgriezt rīt. Var saprast, par kādu laiku iet runa. Fragments no Laimas Kotas romāna [..]
	Neatbilstoši lietots svešvārds.	Anetes frustrācija , paliekot vienai [..]
	Vārds svešvalodā.	"The priory", "Чайка"
	Liekvārdība, vienas saknes vārdu pārmērīgs atkārtojums.	Ar dažādiem avotiem mēs varam iegūt dažāda veida un dažādas kvalitātes informāciju. Autore savā darbā puž savu viedokli [..] Pastāsta, kāpēc notika tas, kas notika [..]
	Neatbilstoši lietots sarunvalodas vārds.	Tas ir čīlīgi . Abas autores man palīdzēja izveidot kopīgu bildi par to, kas notika [..]
	Neloģiski izteikumi, saturiski neloģisks teikums.	Grāmatas paplašina vārdu krājumu . Skatoties izrādi, tu pats vari izdomāt [..] Varoņi sarunājās savā starpā un vientulībā [..] Pirmais teksts tēls Eglītis, grāmatas galvenais varonis, un par šo tēlu arī tika aprakstīts pirmajā cēlienā . Uz romāna motīviem nevar paļauties, jo tajā slēpjas drumstalas ar fikcijām [..]

Kritērijs – gramatikas normas

4 punkti	Kļūdas veids (kļūdu skaits ietekmē iegūto punktu skaitu) 3-2-1-0 punktu	Piemēri
Tekstā ir ievērotas latviešu valodas gramatikas (morfoloģijas un sintakses) normas. Nav kļūdu.	Neprecīzi piedēkļi/ priedēkļi.	brīvums noorganizēt, pielietot ilggadīgais konkurss pazvanīt pa telefonu
	Salīdzinājuma formas.	Vairāk kā parasti.
	Noteiktā/nenoteiktā galotne.	Nākamai nodaļai. Vislabākā gadījumā. Dzīvoju lielā mājā.
	Neprecīzs locījums/ skaitlis/ dzimte.	Latviešu, angļu un franču valodas [..] cik darbus uzrakstījis [..] Nav nozīme. Laiks bija maz. Divus vai vairāk lugas. Jālasa grāmatu. Es dzīvoju Latvijā. Es ar klasesbiedriem apmeklējām [..] Rakstniece ir profesors un politiķis [..] Teksti ar atšķirīgi ar to galvenajām domām [..]
	Darbības vārda formu neprecīzs lietojums.	Ir nedraudzīga. Zvana un sūdzās [..] Darbs saucas. Saprast ar cilvēkiem [..] Lasat grāmatas vairāk! Man vajag mācīties par literatūru un valodu.
	Vārdu formveidošanas kļūdas.	savlaikus igauņieši
	Kļūdas prievārdu, saikļu lietošanā (ka/ kad; jeb).	priekš skolas dēļ darba A.Eglītis bija spiests emigrēt Vācijā [..] Tiek pieminēts Rainis un Aspazija, pēc kuriem var smelties idejas [..] Fakti ir izmantoti uz kādiem reāliem notikumiem [..] Intervijā jeb publicistikas stilā mēs uzzinām [..]
	Nepamatota personas un laiku maiņa.	Viņš noskaidros un izlēma. Literārie varoņi strīdējās un cenšas saprast [..]
	Nepamatoti izlaists vārds teikumā.	Nojaušams, ka rakstnieku interesē vide, kurā uzturas.
	Nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi, kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē.	Lasījām tekstu, kur galvenais varonis [..] Tas liek aizmirst vecos laikus. Kad vēstules tika rakstītas ar rokām. No intervijas mēs uzzinām, ka bija konkrēti aspekti, ko rakstniece neierakstīja un pēc tam to nožēloja. Kā, piemēram, stāstu par tikšanu uz Ameriku. Salīdzinot šos divus tekstus, var saprast, cik tie ir atšķirīgi. Sākot no teksta veidiem un beidzot ar vārdiem. Savukārt dienasgrāmatā ir pilnīgs reālisms, bez šaubām.
Nepilnīgi, nepabeigti teikumi, neloģiska vārdu secība teikumā.	Par Eglīti teikts, ka nauda viņam arī svarīga ir. Citējot rindu no Laimas Kotas romāna [..] Veronika uzskata, ka "būt māksliniekam [..].. "Cilvēks ar zilo putnu" darbā [..]	

Kritērijs – ortogrāfijas normas

4 punkti	Kļūdas veids (kļūdu skaits ietekmē iegūto punktu skaitu) 3-2-1-0 punktu	Piemēri
Tekstā ir ievērotas ortogrāfijas normas. Nav kļūdu.	Ignorēta latviešu valodas vārdu pareizrakstība (īso un garo patskaņu, divskaņu pareizrakstība vārdos un vārdformās, pareizs līdzskaņu lietojums vārdu saknē, galotnē un vārdformās, piedēkļu un piedēkļu pareizrakstība vārdos un vārdformās, diakritiskās zīmes trūkums).	iztaba, kŭltūra, kapēc, nesmu, uskatīt dzeinieks, veidušanas, laj, vissvairāk esu, enģelis, autore rakstija;
	Nav ievēroti literārās valodas vēsturisko miju nosacījumi.	aču priekšā, problēma samilzt, aizmirzdams, mēnesa
	Kopā/ šķirti rakstāmi vārdi.	pus desmitos, kautkas, tākā, ne viens
	Lielo sākumburtu lietošana saliktajos nosaukumos, īpašvārdu rakstība.	Latvieši, Aspāzija, Sigūlda, Eiropas kultūras balva, Latvijas republika, Raudupiete iemīlas Karlī, parasti Anšavs
	Svešvārdu pareizrakstība; cittautu īpašvārdu atveide.	hīts, kultūrāls, perspektīve, konceptuali eksperiments, frazioloģisms, diologs, reālitate, apsurds Ilon Musk
	Vārdu saīsinājums.	u.t.t., uc, p. mē
	Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā.	dzej-olis, e-seja, cilv-ēks
	Neuzmanības kļūdas (izlaisti/ lieki/ pārstatīti burti, trūkst galotnes utt.).	neveina, raktnieks, mum,
	Latviešu valodas alfabētā neatbilstošu burtu lietojums.	Alexander

Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji

Vērtēšanas kritēriji	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
1. Temata atklāsme*	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
* 0 punktu, ja darbs neatbilst pārsprieduma žanra domrakstam un/vai tematam.	Saturs daļēji atbilst tematam un pārsprieduma žanram (dominē vēstījuma un/vai apraksta elementi). Skatījums uz problēmu/ jautājumu ir vienkāršots un virspusējs. Izteiktās domas ir frāžainas.	Saturs atbilst tematam un pārsprieduma žanram, taču problēma/jautājums atklāts virspusēji, ir novirze no temata. Spriedumi ir trafareti/neveikli, nav iekļauti secinājumi.	Saturs atbilst tematam un pārsprieduma žanram, taču temats ir sašaurināts vai paplašināts. Patstāvīgi spriedumi un secinājumi, taču tie pilnībā neatklāj problēmas/ jautājuma būtību un autora personisko attieksmi.	Pārsprieduma saturs pilnībā atbilst tematam. Jautājumi aplūkoti plaši, loģiski un saprotami; tekstā ietverti patstāvīgi spriedumi un secinājumi, atklāta autora personiskā attieksme, atziņas, vērtējums.
2. Teksta struktūra	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Darbs nav plānveidīgs. Trūkst nobeiguma vai ievada. Nav daļījuma rindkopās. Nesamērīgs daļu apjoms.	Teksta daļu apjoms ir nesamērīgs. Daļēji ievērots daļījums rindkopās, trūkst saistījuma starp tām.	Ievērots daļījums rindkopās, ir 3–5 rindkopas, tās ir loģiski izkārtotas, vietām nav saistījuma starp tām.	Teksts ir plānveidīgs, loģisks, strukturāli vienots. Ievērots daļījums rindkopās (3–5 rindkopas), tās ir saturiski saistītas.
3. Teksta apjoms*	1 punkts	2 punkti		
0 punktu, ja domraksta apjoms ir mazāks par 120 vārdiem.	Teksts daļēji atbilst norādītajam apjomam (121–150 vārdu). Kļūdu skaitu reizina ar 2.	Teksts atbilst norādītajam apjomam. * Pārsniegts apjoms neietekmē vērtējumu.		
4. Argumentēšana	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Tekstā izmantoti vispārīgi apgalvojumi, tie nav pamatoti ar faktiem vai autora personisko pieredzi. Darbs ir bezpersonisks.	Tekstā iekļautie apgalvojumi ir sašaurināti vai pārāk vispārīgi. Argumentēšanai izmantota tikai autora personiskā pieredze.	Tekstā iekļautie apgalvojumi ir saprotami, tie ir saistīti ar izklāstītā jautājuma saturu. Argumentēšanai izmantota autora personiskā pieredze un vismaz viens precīzi formulēts kultūras/literatūras fakts.	Tekstā iekļautie apgalvojumi ir formulēti skaidri un precīzi. Pierādījumi ir izvērsti un skaidroti, atklājot rakstītāja personisko attieksmi. Argumentēšanai izmantoti 2–3 skaidri un precīzi formulēti kultūras/literatūras fakti un autora personiskā pieredze.

5. Vārdu krājums**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Tekstā ir vienveidīgs un ierobežots vārdu lietojums, kā arī nozīmes ziņā neprecīzu vārdu lietojums (7–10 gadījumi).*	Tekstā kopumā ir atbilstošs vārdu lietojums, taču ir pieļauta nepamatota vārdu atkārošanās un frāžainība, kā arī nozīmes ziņā neprecīzu vārdu lietojums (4–6 gadījumi).	Tekstā ir atbilstošs vārdu lietojums, taču pieļauts nozīmes ziņā neprecīzu vārdu lietojums (1–3 gadījumi).	Tekstā ir tematam un satura atklāsmei atbilstošs, bagātīgs un precīzs vārdu lietojums. Nav kļūdu.
6. Gramatikas normas**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Tekstā kopumā ir pieļautas 6–10* atkāpes no literārās valodas normām dažādu vārdformu un/vai sintaktisko konstrukciju lietojumā.	Tekstā kopumā ir pieļautas 3–5 atkāpes no literārās valodas normām dažādu vārdformu un/vai sintaktisko konstrukciju lietojumā.	Tekstā kopumā ir pieļautas 1–2 atkāpes no literārās valodas normām dažādu vārdformu un/vai sintaktisko konstrukciju lietojumā, kas neapgrūtina teksta uztveri.	Tekstā ir ievērotas latviešu valodas gramatikas (morfoloģijas un sintakses) normas. Nav kļūdu.
7. Ortogrāfijas normas**	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Tekstā pieļautas 6–10* ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā pieļautas 3–5 ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā pieļautas 1–2 ortogrāfijas kļūdas.	Tekstā ir ievērotas ortogrāfijas normas. Nav kļūdu.
8. Interpunkcijas normas	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
	Pieļautas 6–10* interpunkcijas kļūdas.	Pieļautas 3–5 interpunkcijas kļūdas.	Pieļautas 1–2 interpunkcijas kļūdas.	Tekstā ir precīzi ievērotas interpunkcijas normas. Nav kļūdu.
<p>* 11 un vairāk kļūdu (kritēriji: „Vārdu krājums”, „Gramatikas normas”, „Ortogrāfijas normas”, „Interpunkcijas normas”) – 0 punktu.</p> <p>Domrakstu nevērtē, ja</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzdevums nav izpildīts; • darbs neatbilst kādam no piedāvātajiem tematiem; • darbs neatbilst apjomam (mazāk par 120 vārdiem); • darbs nav salasāms vai atrodas ārpus teksta laukuma; • darbā ir ietverta informācija, kas ir pretrunā ar ētikas normām. 				

Vārdu krājuma kļūdu veidi**	Gramatikas normu kļūdu veidi**	Ortogrāfijas normu kļūdu veidi**
<ul style="list-style-type: none"> ● Vārda nozīmes neizpratne/neatbilstošas nozīmes vārds. ● Neatbilstošs tās pašas vārdšķiras vārds. ● Kalkēts vārds. ● Vārds svešvalodā. ● Liekvārdība, vienas saknes vārdu pārmērīgs atkārtojums. ● Valodas stilam neatbilstošs vārds. ● Neloģiski izteikumi, saturiski neloģisks teikums. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Neprecīzi piedēkļi/priedēkļi. ● Salīdzinājuma formas. ● Noteiktā/nenoteiktā galotne. ● Neprecīzs locījums/skaitlis/dzimte. ● Darbības vārda formu neprecīzs lietojums. ● Vārdu formveidošanas kļūdas. ● Kļūdas prievārdu, saikļu lietošanā (ka/kad; jeb). ● Nepamatota personas un laiku maiņa. ● Nepamatoti izlaists vārds teikumā. ● Nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi, kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē. ● Nepilnīgi, nepabeigti teikumi, neloģiska vārdu secība teikumā. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nav ievērota latviešu valodas vārdu pareizrakstība (īso un garo patskaņu, divskaņu pareizrakstība vārdos un vārdformās, pareizs līdzskaņu lietojums vārdu saknē, galotnē un vārdformās, piedēkļu un piedēkļu lietojums vārdos un vārdformās, diakritiskās zīmes trūkums). ● Nav ievēroti literārās valodas vēsturisko miju nosacījumi. ● Kopā/šķirti rakstāmi vārdi. ● Lielo sākumburtu lietošana saliktajos nosaukumos, īpašvārdu rakstība. ● Svešvārdu pareizrakstība, cittautu īpašvārdu atveide. ● Vārdu saīsināšana. ● Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā. ● Neuzmanības kļūdas (izlaisti/lieki/pārstatīti burti, trūkst galotnes utt.). ● Latviešu valodas alfabētam neatbilstošu burtu lietojums.

Mutvārdu runas vērtēšanas kritēriji

Iepriekš **sagatavotu runu vērtē** pēc kritērijiem „Temata atklāsme”, „Runas uzbūve”, „Argumentēšana”, **atbildes uz jautājumiem vērtē** pēc kritērija „Saziņa (jautājumu izpratne un atbildes uz jautājumiem)”, bet **kopumā visu runas sniegumu vērtē** pēc kritērija „Vārdu krājums un gramatika”.

Runas traucējumus, akcentu un neverbālos izteiksmes līdzekļus **nevērtē**.

Vērtēšanas kritēriji	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
Punkti	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
1. Temata atklāsme	Temats nav pilnībā izprasts, skatījums ir virspusējs, bezpersonisks. Vērojamas novirzes no temata.	Temats tikai daļēji ir atklāts runas saturā. Runa nav mērķtiecīga, pieļautas novirzes no temata. Runātāja personiskā attieksme tiek atklāta daļēji, temata aktualitāte nav atklāta, vai nav atklāta runātāja personīgā attieksme, temata aktualitāte ir daļēji atklāta.	Temats ir izprasts un atklāts teksta saturā, taču tas ir paplašināts vai sašaurināts. Runātāja personiskā attieksme un/vai temata aktualitāte tiek atklāta daļēji.	Temats ir izprasts un skaidri atklāts teksta saturā. Ir atklāta runātāja personiskā attieksme, temata aktualitāte tiek atklāta un pamatota.
Punkti	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
2. Runas uzbūve	Runas uzbūve tikai daļēji atbilst saziņas situācijai, tajā nav iekļautas vairākas teksta daļas (ievads, nobeigums). Runa ir haotiska. Runa ir īsa (nav ievērots runas ilgums – mazāk par 3 minūtēm).	Runas uzbūve pamatā atbilst saziņas situācijai, taču tā nav pilnībā pārdomāta, tajā nav iekļauta kāda teksta daļa (ievads, nobeigums). Starp teksta daļām nav ievērota loģiska sasaiste. Runas ilgums ir ievērots.	Runas uzbūve atbilst saziņas situācijai, saturs ir plānveidīgs un secīgi izklāstīts, tomēr atsevišķas teksta daļas nav proporcionālas – tās ir pārāk izvērstas vai sašaurinātas (piemēram, pārāk garš/īss ievads vai nobeigums). Runas ilgums ir ievērots.	Runas uzbūve pilnībā atbilst saziņas situācijai. Runa ir strukturēta, teksta daļas (ievads, galvenā daļa, nobeigums) ir saturiski saistītas un samērīgas. Runas ilgums ir ievērots.

Punkti	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
3. Argumentēšana	Runā izmanto vispārīgus apgalvojumus, nepamato tos ar faktiem. Runa ir bezpersoniska. Nav saistes ar informatīvu tekstu vai literāru darbu.	Argumentēšanai izmanto tikai personisko pieredzi vai tikai faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Neizmanto atsaucē uz informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu.	Argumentēšanai izmanto personisko pieredzi un vismaz vienu saprotami formulētu faktu par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Izmanto vispārīgu informāciju no informatīva teksta vai literāra darba, kas saistīts ar izvēlēto tematu.	Argumentēšanai izmanto personisko pieredzi un skaidri un precīzi formulētus faktus par sabiedriskajām un/vai kultūras norisēm Latvijā/pasaulē. Pamatojumam izmanto informatīvu tekstu vai literāru darbu, kas saistīts ar izvēlēto tematu, atsaucē ir loģiskas un pamatotas.
Punkti	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
4. Vārdu krājums, gramatika* * 0 punktu , ja runā pieļauj vairāk nekā 8 vārda nozīmes un/vai vārdformu lietojuma kļūdas.	Nepietiekams vārdu krājums un grūtības vārdu izvēlē, izklāstot temata saturu un atbildot uz jautājumiem. Runas situācijai un komunikācijas nolūkam nepiemērots vārdu lietojums un pēc formas vienveidīgi izteikumi. Runā ir nemotivētas pauzes, visbiežāk saistītas ar nepietiekamo vārdu krājumu. Runa ir monotona. Runā pieļauj 7–8 vārda nozīmes un/vai vārdformu lietojuma kļūdas.	Pietiekams vārdu krājums, lai izklāstītu skaidri runas saturu un atbildētu uz jautājumiem; taču atsevišķos gadījumos ir grūtības precīzu vārdu izvēlē, izpaužas liekvārdība. Var būt pauzes, meklējot vārdus. Pārspīlēti izmanto balss intonācijas. Runā pieļauj 5–6 vārda nozīmes un/vai vārdformu lietojuma kļūdas.	Pietiekams vārdu krājums, lai izklāstītu runas saturu un atbildētu uz jautājumiem; runas situācijai un komunikācijas nolūkam atbilstošs vārdu lietojums. Dažkārt var būt pauzes, meklējot precīzāku izteiksmi. Cenšas izmantot balss intonāciju. Runā pieļauj 3–4 vārda nozīmes un/vai vārdformu lietojuma kļūdas.	Plašs, bagāts vārdu krājums (piemēram, sinonīmi, frazeoloģismi un citi iederīgi valodas līdzekļi). Runas situācijai un komunikācijas nolūkam atbilstošs vārdu lietojums, kas ļauj brīvi, skaidri un pārliecinoši izteikties par tematu un atbildēt uz jautājumiem. Runā brīvi un pārliecinoši. Maina balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu. Runā nav vārda nozīmes un/vai vārdformu lietojuma kļūdu vai pieļauj 1–2 kļūdas.
Punkti	1 punkts	2 punkti	3 punkti	4 punkti
5. Saziņa (jautājumu izpratne un atbildes uz jautājumiem)* * 0 punktu Nespēj vai atsakās atbildēt uz jautājumiem.	Atbild vismaz uz vienu jautājumu. Jautājumus izprot daļēji, nespēj pilnībā formulēt savu atbildi.	Atbild uz abiem jautājumiem. Jautājumus izprot, taču atbildes ir īsas, formālas vai pārāk vispārīgas.	Atbild izvērsti uz abiem jautājumiem. Jautājumus izprot, atbildes ir izvērstas, domu izklāsts skaidrs, taču kāda no atbildēm pilnībā neatsedz uzdotā jautājuma būtību.	Atbild izvērsti, precīzi un skaidri uz abiem jautājumiem. Spēj brīvi pamatot savu viedokli, attieksmi, vērtējumu.

Uzdevumi	Atbildes	Punkti	Punkti kopā
1. uzdevums. Emīliju un Antonu Benjamiņus var dēvēt par Latvijas preses karaļpāri? Kurš no skaidrojumiem atbilst šim apgalvojumam!	2. atbilde	1 punkts	1
2. uzdevums. Kuru no vārda ekscentrisks nozīmēm var attiecināt uz Emīliju un Antonu Benjamiņiem?	1. atbilde	1 punkts	1
3. uzdevums. Atzīmē ar X 4 jomas, kurās dzīves laikā ir darbojies Antons Benjamiņš!	Uzņēmējdarbība, žurnālistika, māksla, pedagogija	1 punkts (ja pareizi atzīmētas visas 4 atbildes)	1
4. uzdevums. Iejūties redaktora lomā un sakārto rakstnieku uzvārdus alfabēta secībā, norādot kārtas numuru!	1. Jānis Akuraters 2. Anšlavs Eglītis 3. Vilis Lācis 4. Kārlis Skalbe 5. Jānis Ziemeļnieks	1 punkts (ja visi uzvārdi pareizi sakārtoti alfabēta secībā)	1
5. uzdevums. Atzīmē ar x pareizo skaidrojumu izcelto pieturzīmju lietojumam teikumā! Dziedātājs uz to reaģēja atbilstoši savam uzvārdam, tas ir, vētrains, ² un lepļaukāja Brusubārdū, tādējādi zaudējot darbu operā.	2. atbilde	1 punkts	1
6. uzdevums. Liec teikumā nepieciešamās pieturzīmes!	Par māksliniekiem, kas uzstājās Emīlijas Benjamiņas izveidotajā salonā, protams, rakstīja arī „Jaunākajās Ziņās”-(,) kapeikas avīzītē.	1 punkts (ja teikumā pareizi saliktas visas pieturzīmes)	1
7. uzdevums. Aizpildi tabulu, izmantojot teksta 1. rindkopu!	7.1. vissvarīgākajām/visietekmīgākajiem 7.2. Emīlija/ Antons/ Benjamiņi/ Rīga/Latvija/ “Jaunākās Ziņas” 7.3. digitalizācija/ekscentrisks/platforma/individuāli/ prese/personība	1 punkts par katru pareizi un bez kļūdām izrakstīto vārdu	3
8. uzdevums. Vārdu prese iesaisti 2 vienkāršos paplašinātos teikumos tā, lai tiktu atklātas vārda dažādās nozīmes!	1. Mašīna, mehānisms, iekārta (kā) apstrādei ar statisku spiedienu (bez triecieniem). 2. Periodisko iespieddarbu (piemēram, laikrakstu, žurnālu) kopums; arī jebkāda veida iespieddarbu kopums. 3. Smaga materiāla (piemēram, bronzas, marmora) priekšmets, ko uzliek uz papīriem, lai tos piespiestu pie galda. 4. Savienojumā “vēdera prese”: vēdera muskuļu kopums, kam saraujoties, palielinās spiediens vēdera dobumā.	8.1. Par katru precīzi atklātu homonīma nozīmi katrā teikumā - 1 punkts (kopā 2 punkti) 8.2. Par katru pareizi izveidotu teikumu pēc uzbūves (vienkāršu paplašinātu teikumu) - 1 punkts (kopā 2 punkti) 8.3. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām katrā teikumā - 1 punkts (kopā 2 punkti)	6

9. uzdevums. Uzraksti īpašības vārdu, kas raksturo Emīliju Benjamiņu un atbilst dotajam aprakstam!	9.1. mērķtiecīga/ neatlaidīga/cenīga 9.2. čakla/ strādīga/ darbīga/darbspējīga	Par katru pareizi uzrakstītu īpašības vārdu 1 punkts	2
10. uzdevums. Uzraksti 2 faktus, kas liecina, ka Emīlijas Benjamiņas darbība ir bijusi daudzpusīga!	10.1. Par katru precīzi formulētu faktu Latviešu - zviedru biedrības valdes locekļa/ darbība Starptautiskajā sieviešu savienībā/ darbība labdarības organizācijās/ preses izdevēja u.c.	10.1.Par katru precīzi formulētu faktu - 1 punkts (kopā 2 punkti) 10.2.Par katru pareizi izveidotu teikumu pēc uzbūves (saliktu pakārtotu) - 1 punkts (kopā 2 punkti) 10.3. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām katrā teikumā - 1 punkts (kopā 2 punkti)	6
11. uzdevums. Izskaidro pēdiņu lietojumu dotajā teikumā!	11.1. Salikts nosaukums/ laikraksta nosaukums. 11.2. Tiešās runas teikums.	Par katru precīzu skaidrojumu - 1 punkts	2
12. uzdevums. Izskaidro pieturzīmju lietojumu aiz skaitļiem!	12.1. Arābu kārtas skaitļa vārds. 12.2. Romiešu kārtas skaitļa vārds.	Par katru precīzu skaidrojumu - 1 punkts	2
13. uzdevums. Kāpēc rakstā "Latvijas preses karaļpāris Emīlija un Antons Benjamiņi" tiek lietots daudz skaitļa vārdu! Atbildi raksti saliktā pakārtotā teikumā!	13.1. gadskaitļi, datumi, faktu materiāls u.c. loģiska atbilde	13.1. Par precīzi atklātu skaitļa vārdu nozīmi tekstā - 1 punkts 13.2. Par pareizi izveidotu teikumu pēc uzbūves (saliktu pakārtotu) - 1 punkts 13.3. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām - 1 punkts.	3
14. uzdevums. Turpini iesāktos jautājumus tā, lai uz tiem varētu atbildēt, izmantojot informāciju no 9. rindkopas!	Piemēri no skolēnu darbiem: 14.1. <i>Cik lielu sodu saņēma „Jaunākās ziņas” 1913. gadā par rakstu, kurā tika atspoguļoti strādnieku darba apstākļi?</i> 14.2. <i>„Jaunākās ziņas” saņēma 300 rubļu lielu sodu.</i> 14.1. <i>Cik liela bija „Jaunāko ziņu” tirāža pusgadu pēc laikraksta iznākšanas?</i> 14.2. <i>„Jaunāko Ziņu” tirāža bija 24000 eksemplāru.</i> 14.1. <i>Kāpēc krievu administrācija „Jaunākajām Ziņām” piesprieda 300 rubļu lielu sodu?</i> 14.2. <i>300 rubļu lielu sodu piešķīra, jo „Jaunākās ziņas” rakstīja par strādnieku darba apstākļiem Heflingera rūpnīcā.</i> 14.1. <i>Kāpēc „Jaunākās Ziņas” bija palielinājušas tirāžu pusgada laikā?</i> 14.2. <i>„Jaunākās ziņas” bija palielinājušas tirāžu, jo rakstīja par latviešu darbaļaudīm un viņu darba apstākļiem.</i> 14.1. <i>Kāpēc tika palielināta laikrakstu cenzūra?</i> 14.2. <i>Cenzūra laikrakstam tika palielināta, jo tuvojās Pirmais pasaules karš.</i>	14.1. Par katru precīzu jautājumu - 1 punkts (kopā 2 punkti) 14.2. Par katru precīzu atbildi - 1 punkts (kopā 2 punkti) 14.3. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām katrā teikumā - 1 punkts (kopā 2 punkti)	6

<p>15. uzdevums. Pārveido piedāvātos teikumus atbilstoši tabulā ierakstītajām prasībām, izmantojot nepieciešamās pieturzīmes un nepazaudējot teksta saturu!</p>	<p>Piemēri no skolēnu darbiem: 15.1. „Emīlija. Latvijas preses karaliene”, daudzsēriju filma, ir stāsts par izdevēju Emīliju Benjamiņu. 15.2. Aktrise Guna Zariņa, Emīlijas Benjamiņas atveidotāja, stāsta: „Emīlija Benjamiņa bija sieviete, kura izcīna savu vietu un rada biznesa idejas.”</p>	<p>15.1. Par katru loģiski pārveidotu teikumu atbilstoši uzdevuma nosacījumiem - 1 punkts (kopā 2 punkti) 15.2. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām katrā teikumā - 1 punkts (kopā 2 punkti)</p>	4
<p>16. uzdevums. Aizpildi tabulu, ievērojot prasīto!</p>	<p>16.1. iespraudums (visticamāk) 16.2. vienlīdzīgi teikuma locekļi (strādāja, pelnīja, sajūsminājās/ bija mācījusies, darbojās, rakstīja/ bija un nepagura/ aktuālo un vērtīgo/ literatūrā un teātrī/ vācu un latviešu u.c.) 16.3. divdabja teiciens (tuvojoties Pirmajam pasaules karam)</p>	<p>Par katru precīzi izrakstītu konstrukciju - 1 punkts <i>Ja skolēns no vienlīdzīgu teikuma locekļu virknes izrakstījis tikai 2 vārdus, atbildi ieskaita.</i></p>	3
<p>17. uzdevums. Izvēlies un ieraksti teikumā trūkstošo vārdu atbilstošā formā!</p>	<p>17.1. latu 17.2. zina</p>	<p>Par pareizi izveidotu vārdformu dotajā teikumā - 1 punkts</p>	2
<p>18. uzdevums. Uzraksti skaidrojumu 5.-6.rindkopā pasvītrotajiem frazeoloģismiem!</p>	<p>18.1. saprot, ka dara pareizi/ mērķtiecīgi virzās uz savu mērķi/ izdarīta pareiza izvēle/ dara tieši to, lai saniegtu mērķi/ veic pareizās izvēles/ pārliecināts par to, ko dara 18.2. viedoklis, ko domā tautas pārstāvji, pēc sabiedrības uzskatiem/sabiedrības viedoklis par cilvēku/ abiedrības vērtējums/ pēc cilvēku domām 18.3. dara vairāk un plašāk nekā konkrētajā nozarē, ir slavens ar kaut ko citu/daudzpusīgi/ sasniegt vairāk/daudz vairāk nekā var iedomāties</p>	<p>Par katru frazeoloģisma skaidrojumu - 1 punkts</p>	3
<p>19. uzdevums. Izdomā un uzraksti atziņu, kuru guvi, izlasot tekstu!</p>	<p>Piemēri no skolēnu darbiem: <i>Lai sasniegtu mērķi, vajag daudz strādāt. Pēc teksta izlasīšanas es saprotu, ka ir ļoti svarīgi tiekties pēc saviem mērķiem un izrauties no pūļa. Nekad nedrīkst padoties! Emīlija un Antons Benjamiņi bija spilgtas personības, kas sekoja saviem ideāliem un atrada veidu, kā paziņot cilvēkiem par notikumiem valstī un sabiedrībā. Reizēm cilvēki ar līdzīgām interesēm spēj radīt izcilus darbus un kopīgi panākt kādu mērķi un slavu. Izlasot tekstu, es saprotu, ka dzīvē ne vienmēr būs viegli un skaisti.</i></p>	<p>19.1. Par loģiskas un precīzas atziņas formulēšanu - 1 punkts 19.2. Par ievērotām literārās valodas, gramatikas, ortogrāfijas, interpunkcijas normām - 1 punkts <i>Ja skolēns atziņā izmanto lieku informāciju (es secinu/pēc teksta izlasīšanas es saprotu u.c.), bet atziņa ir skaidri formulēta, tad atbildi ieskaita.</i></p>	2